

3. Звичайна О., Млаковий М. Ворог народу : повість у 2-х т. Т. 1. Проти течії / О. Звичайна, М. Млаковий. – Лондон : Українська видавнича спілка, 1966. – 468 с.
4. Мак О. Каміння під косою. – Торонто : «Гомін України», 1973. – 158 с.
5. Ольга Мак (Гец, Петрова) / Український голокост 1932–1933: Свідчення тих, хто вижив. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – Т. 5 / Упоряд. : Ю. Мицик, І. Вінницька. – 2008. – 322 с.
6. Письменники на хлібозаготівлях // Літературна газета. – 10 січня 1933 р.
7. Прийом представників радянської та чужоземної преси Едуардом Ерріо // Вісті ВУЦВК. – 1933. – 6 вересня.
8. Шаян В. П. Подолавши в собі бажання смерті... / В. П. Шаян // Звичайна О., Млаковий М. Ворог народу : повість у 2-х т. Т. 1. Проти течії / О. Звичайна, М. Млаковий – Лондон : Українська видавнича спілка, 1966. – С. 12.

В.М. Явтушенко, канд. філол. наук, доц. (*ХНУРЕ, Харків*)

В.В. Заборовський, канд. іст. наук, доц. (*ХНУВС, Харків*)

ТЕМА ГОЛОДОМОРУ 1932–1933-го РОКІВ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Голод 1932–1933-го років, штучно створений в Україні Радянською владою, є однією з найтрагічніших сторінок в історії українського народу. Ця тема тривалий час замовчувалася в СРСР офіційною владою і оминалася літераторами. На це, звичайно, були свої причини. Радянська влада намагалася приховати факт злочину й всіляко боролася з тими митцями, які прагнули об'єктивно відображати реалії тогочасного життя українців в СРСР. Процес СВУ (Спілка визволення України) (1929), коли за сфабрикованими звинуваченнями були репресовані сотні українських культурних діячів, масові репресії на поч. 1930-х років поклали край українзації і будь-якому вільному виявленню своєї думки. Тому письменники не наважувалися публікувати твори про голодомор, а ті твори, які були написані сучасниками цієї трагедії, вийшли друком через багато років. На теперішній час немає повного аналізу творів про голодомор 1932–1933 рр., що й зумовило актуальність нашої роботи.

На сьогодні твори, присвячені трагічним подіям 1932–1933 рр. можна поділити на дві групи:

– Література про голод 1932–1933 рр., яка була написана на території України очевидцями, але не видавалася до кінця 1980-х років;

– Література, присвячена цій темі, видана за межами України, й література, видана в Україні з 1980-х років до сьогодення.

Серед першої групи слід відзначити такі твори, як роман В. Сосюри «Третя Рота», вірші П. Тичини та М. Хвильового з однаковою назвою «Голод». У цих творах тема голоду розглядалася як одна з трагічних сторінок життя українців на тлі інших трагічних подій буремних 1920–1930-х років. Автори не відокремлювали явище голоду від багатьох інших страждань українського народу, не аналізували масштаб трагедії, відверто не вказують на її винуватців.

До другої групи належить, в першу чергу, роман Уласа Самчука «Марія», який вийшов якраз у рік голодомору. Це перше глибоке осмислення саме причин трагедії українського народу. Це сторінка життя й насильницької смерті людини, поставленої тоталітаризмом у закритий простір екзистенції з неминучим, як правило, трагічним виходом. Улас Самчук поступово, відповідно до розвитку сюжету, підводить читача до висновку, що насильницька смерть героїні твору Марії – це не фатум, не приречення долі, це незрозуміла закономірність, а спланований геноцид.

Ще одним ключовим твором цієї групи є роман Василя Барки «Жовтий князь». Це книга пам'яті, яка зафіксувала жахливі історії людей під час штучного голоду, їх загибель, фізичне й моральне нищення, що сприймається як апокаліптична оповідь про пекло на землі. В романі подана дійсність, в якій немає місця для нормального існування людини. Це вирок системі, яка знищує націю. Поруч з романом В. Барки слід згадати повісті Тодося Осьмачки «План до двору» і «Ротонда душогубців», романи «Сад Гетсиманський» і «Тигролови» Івана Багряного, «Діти Чумацького шляху» Докії Гуменної та ін.

В Україні з кінця 1980-х років посилюється цікавість до теми голодомору 1932–1933-х рр. Поступово з'являються твори, в яких дається об'єктивна оцінка тим трагічним подіям. Серед таких можна назвати роман Ю. Бедзика «Гіпсова лялька», повість А. Дімарова «В тіні Сталіна», роман В. Козаченка «Коні воронії» та ін.

Саме ці твори об'єднує думка, що провина за голод лежить на його організаторові – тодішньому кремлівському керівництву. Літератори відобразили жахливу атмосферу фізичного і духовного нищення українців, вимирання українського селянства як людиноненавистницький експеримент радянської влади, який тільки

зараз починає поступово отримувати належну оцінку як світовою й вітчизняною спільнотою.

Таким чином, тема голоду в українській літературі ще чекає свого подальшого вивчення. На теперішній час виходить або розсекречується література на цю тему, яка потребує подальшого вивчення. Значним підґрунтям для цього може послужити мемуаристика, яка може стати предметом подальшого дослідження даної теми.

Список використаних джерел

1. Барка В. К. Жовтий князь : роман / В. К. Барка. – К. : Правда, 2003. – 320 с.
2. Самчук У. О. Марія. Хроніка одного життя : роман / Улас Самчук. – К. : Укр. письменник, 1999. – 189 с.
3. Тичина П. Голод : вірш // Сонячні кларнети : поезії / П. Тичина. – К. : Дніпро, 1990. – С. 168.
4. Хвильовий М. Голод : вірш // Твори у двох томах. – Т. 1 / М. Хвильовий. – К. : Дніпро, 1990. – С. 67.